

Список використаних джерел

1. Застосування в Україні європейських стандартів протидії жорстокому поводженню і безкарності : наук.-практ. посіб. для суддів / Н. М. Ахтирська та ін.; за заг. ред. проф. В. Т. Маляренка. Київ : «К.І.С», 2011. 320 с. URL: <https://nsj.gov.ua/files/1445846131Manual%20judges%20block%20FINAL.pdf>.
2. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Серіков проти України» (заява № 42164/09) від 23.10.2015 р. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22tabview%22:\[%22document%22\],%22itemid%22:\[%22001-192493%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22tabview%22:[%22document%22],%22itemid%22:[%22001-192493%22]}).
3. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Белей проти України» (заява № 2705/20) від 19.03.2025 р. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22tabview%22:\[%22document%22\],%22itemid%22:\[%22001-243968%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22tabview%22:[%22document%22],%22itemid%22:[%22001-243968%22]}).
4. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Співак проти України» (заява № 21180/15) від 05.09.2025 р. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22tabview%22:\[%22document%22\],%22itemid%22:\[%22001-247418%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22tabview%22:[%22document%22],%22itemid%22:[%22001-247418%22]}).
5. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Купінський проти України» (заява № 5084/18) від 10.02.2023 р. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22tabview%22:\[%22document%22\],%22itemid%22:\[%22001-223595%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22tabview%22:[%22document%22],%22itemid%22:[%22001-223595%22]}).

Крістіна ДЕРЕВ'ЯНКО

старший викладач кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА У ПОРУШЕННІ НОРМ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ

У часи збройних конфліктів по всьому світі безпілотні літальні апарати та системи укріпились як сучасний незамінний технологічний інструмент, а в Україні широкого використання набули саме в часи повномасштабного вторгнення російської федерації на територію держави. БПЛА у військових цілях все частіше знаходять своє використання для здійснення розвідки, проведення спостереження за об'єктами, виконання коригування вогню, активного завдання ударів по військових цілях та широкого кола альтернатив потенційного застосування [1]. На противагу позитивним аспектам дрони стали однією з основних причин нанесення значних руйнувань не лише інфраструктурі мілітарного призначення, а й цивільним спорудам та особам, що систематично спостерігається в діях зі сторони супротивника, який здійснює такого роду атаки всупереч діючим нормам міжнародного гуманітарного права.

Відповідно до офіційної статистики Моніторингової місії Організації Об'єднаних Націй з прав людини, в Україні у серпні 2025 року щонайменше

208 мирних жителів було вбито і 827 поранено, більшість втрат (близько 72%) сталася поблизу лінії фронту, де загальний рівень втрат серед цивільного населення залишився на рівні останніх місяців. Причиною найбільшої кількості втрат (58 загиблих і 272 поранених) стали саме безпілотники ближнього радіусу дії, включаючи безпілотники з видом від першої особи (First-person view – дрони), перевершивши за збитками будь-який інший тип зброї в серпні 2025 року [2]. Згідно з вимогами статті 48 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій I, для забезпечення поваги й захисту цивільного населення та цивільних об'єктів сторони, що перебувають у конфлікті, повинні завжди розрізняти цивільне населення й комбатантів, а також цивільні й воєнні об'єкти та відповідно спрямовувати свої дії тільки проти воєнних об'єктів [3]. Доцільним буде згадати положення Протоколу про заборону або обмеження застосування мін, мін-пасток та інших пристроїв з поправками від 3 травня 1996 року, що додається до Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що наносять надмірні пошкодження або мають невибіркову дію. До «інших видів зброї», яка, як можна передбачити, завдасть непередбачених втрат життя серед цивільного населення, ушкоджень цивільним особам чи збитків цивільним об'єктам, або все це разом, що перевищувало б очікувану конкретну та безпосередню військову перевагу, можна з впевненістю віднести порушення вимог використання безпілотних літальних апаратів, які є носіями вибухового пристрою та діють непередбачувано [4].

Зважаючи на систематичне порушення норм та положень міжнародного гуманітарного права зі сторони країни-агресора, правозастосовча практика щодо притягнення до відповідальності за воєнні злочини залишається незадовільною. Стаття 8 Римського статуту Міжнародного кримінального Суду (далі – МКС) тлумачить поняття «воєнні злочини» як грубі порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, а саме будь-яке з таких діянь проти осіб або майна, що охороняються згідно з її положеннями [2, 5]. МКР має юрисдикцію стосовно воєнних злочинів, зокрема у випадках, коли їх вчинено в рамках плану чи політики або в рамках широкомасштабного вчинення таких злочинів, що цілеспрямовано стосується збройної агресії росії проти України. Проте основною проблемою є правозастосування міжнародно-правових норм до дій осіб та держав, які не є членами міжнародних правових механізмів, зокрема Римського статуту МКС. Російська федерація в 2016 році сповістила про відмову від ратифікації даного документа та його визнання, отже, відповідно, не є державою-учасницею, що формально обмежує юрисдикцію МКС щодо її громадян та території. Водночас Україна, яка не є членом Статуту, надала МКС обмежене визнання його юрисдикції стосовно злочинів, скоєних на своїй території. Це створює прецедентну ситуацію, коли міжнародний суд застосовує кримінальну юрисдикцію щодо осіб із держави, яка не визнає його повноважень.

Звертаючись до дипломатичних викликів та всебічно аналізуючи міжнародне гуманітарне право, перспективною моделлю вирішення правозастосовчих проблем може стати створення Спеціального трибуналу щодо злочину російської агресії проти України, рушійною силою розвитку якої стала ратифікація Угоди між Україною та Радою Європи про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України від 16.07.2025 року [6]. Спеціальний трибунал матиме засади міжнародної правосуб'єктності, усуватиме юрисдикційні обмеження Міжнародного кримінального суду, здійснюватиме діяльність на засадах незалежності і працюватиме як механізм подолання правових колізій у міжнародному законодавстві. Окремою перевагою стане здійснення кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого за принципом «in absentia» [7], що має полегшити процедуру притягнення до відповідальності.

Збройний конфлікт продемонстрував складнощі застосування міжнародного гуманітарного та кримінального права, особливо у конфліктах, які відносяться до категорії політично чутливих. Проте на сьогодні юридичні пошуки призводять до створення нових інституційних структур, які виступатимуть гарантами забезпечення відповідальності та реалізації запобігання безкарності злочинів. В перспективі створення такого органу може стати рушійною силою для прецедентної практики ефективного функціонування міжнародного правосуддя у випадках порушення гуманітарного права, що підсилить внутрішній та зовнішній контроль та сприятиме більшій відповідальності кожної країни-учасниці збройних конфліктів.

Список використаних джерел

1. Дерев'янюк К. В. Використання безпілотних літальних апаратів у поліцейській діяльності: окремі аспекти. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2025. № 1. С. 28-35.
2. Офіційна статистика Моніторингової місії Організації Об'єднаних Націй з прав людини в Україні за серпень 2025 щодо порушення норм гуманітарного права в концепті захисту цивільного населення в умовах збройного конфлікту. URL: <https://ukraine.ohchr.org/en/Protection-of-Civilians-in-Armed-Conflict-August-2025>.
3. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text.
4. Протоколу про заборону або обмеження застосування мін, мін-пасток та інших пристроїв, що додається до Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що наносять надмірні пошкодження або мають невибірккову дію, з поправками від 3 травня 1996 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_310#Text.
5. Римський статут Міжнародного кримінального Суду, від 17 липня 1998 року, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.
6. Угода між Україною та Радою Європи про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України від 16 липня 2025 року, URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002-25#Text.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Дар'я ЛАВРЕНКО

старший викладач кафедри

теорії держави та права

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА ТА ПРАВА ЛЮДИНИ: ПРОБЛЕМИ УЗГОДЖЕННЯ НОРМОТВОРЧОЇ, ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ ТА ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасна правова держава ґрунтується на визнанні людини, її прав і свобод найвищою соціальною цінністю, що передбачає необхідність створення ефективних механізмів їх забезпечення та захисту. Водночас формальна наявність правових гарантій не завжди означає їх реальну дієвість. Вирішальне значення для практичного втілення принципів верховенства права, пропорційності та правової визначеності має рівень розвитку юридичної техніки, яка виступає своєрідним «мостом» між ідеями права та їх конкретним втіленням у норми, процедури й правозастосовні рішення. Саме юридична техніка визначає якість права як такого – його зрозумілість, логічність, узгодженість і здатність ефективно захищати права людини.

Юридична техніка являє собою систему засобів, прийомів і правил підготовки, викладу, тлумачення та реалізації правових норм, спрямованих на досягнення точності й передбачуваності правового регулювання. Вона пронизує всі стадії правового процесу – від створення норм до їх практичного застосування [1]. На етапі нормотворення юридична техніка забезпечує чіткість волевиявлення законодавця, зрозумілість формулювань і відсутність суперечностей у змісті правових актів. Недосконала законодавча техніка – одна з головних причин виникнення колізій, правових прогалин і неоднозначного тлумачення, що часто призводить до обмеження чи порушення прав людини [2]. Тому якість правотворчого процесу безпосередньо впливає на рівень гарантування прав і свобод людини, оскільки від точності юридичної форми залежить ефективність правозастосування.

Проблемою української нормотворчості є відсутність системного підходу до уніфікації стандартів юридичної техніки, що призводить до фрагментарності законодавства, перевантаження правової системи частими змінами та нестабільності правового регулювання. Закони часто містять нечіткі, оціночні поняття, які залишають надмірний простір для дискреції